

A Székelyi gr. Majláth család előnevéről

Dr. Karácsonyi János püspök, 1925 jul.-ban (*Pásztortűz*) mutatta ki a gr. Majláth-család eredetét: a maroszekei Székely-család egyik tagja a XVII. sz.-ban örökbefogadás útján került a horvát eredetű Majláth-családba. Az így keletkezett Székely-Majláth névből az első rész nemesi előnévvé változott, tehát -i végződést vett fel s idővel, eredeti jelentésének elhomályosodásával Székelyi-vé alakult.

Karácsonyi bizonyításainak helyességét mutatja az a körülmény, hogy a székely névnek székkel alakváltozatát, épen a XVII. sz. derekáról, bizonyítani is tudjuk. Így: Szinyei Magyar Irók Élete és Munkáinak VIII, 971 hasábján látom, hogy Medgyesi Pál egy 1653-ban Sárospatakon megjelent művének hosszú címében is így használta: ... Székhelek ispánja ...

Dr. Bitay Árpád.

Moldvai magyar kath. egyházfőgondnokság létesítési terve 1700 tájt

A *Revista Istorică* 1926. jul.—szept. számában (193—199 l.) I. C. Filitti egy érdekes olasz oklevelet közöl. Ez egy olyan tervről tudósít, melynek megvalósulása üdvös hatással lett volna moldvai magyar véreink sorsára.

Az oklevél keltét közelebbről nem határozhatjuk meg. A külső és belső körülmények egybevetése alapján a XVII. sz. utolsó éveiből keltezhetjük. Szerzője is ismeretlen. Filitti szerint talán Duca vajdának Wolf András nevű titkára írta. Szerintem azonban ez a feltevés egyáltalában nem valószínű. Az oklevélbe foglalt jelentés Moldváról és a moldvai kath. egyházzal valószínűleg a bécsi pápai nunciatus számára készült.

A jelentésnek mintegy fele a moldvai románság eredetével, nyelvével, egyházi és politikai állapotával foglalkozik. Második felében őszintén mutat rá a moldvai kath. egyház bajaira és szükségleteire. Hangsúlyozza, hogy „Moldvában egész falvak vannak magyar katolikusokból („villaggi interi d'Ungari cattolici“), akik olyan jó és buzgó keresztények, hogy valósággal megesik az ember szíve, ha látja, hogy bár rossz lelki gondozásban részesülnek, a fejedelemmel is jobban tisztelik és szeretik“ a nem épen mindenben példás viselkedésű olasz pátereket. A többi orvosolni való felsorolása után gyakorlati javaslatokat tesz a bajok megszüntetésére: A tekintélyüket veszített olasz minoriták helyére a nevelés és tanítás terén kiváló jezsuiták vagy a foglyok kiváltásán buzgó trinitáriusokat kell behívni. A legfőbb dolog azonban az, hogy az egyháziaknak „világi főt kell adni egyházfőgondnoki minőségben“ („instituirli un capo secolare, come procuratore della Chiesa“). Ez legyen a fejedelem előtt tekintélyes, feltétlenül lelkiismeretes ember, aki magára venné az egyház javainak és jövedelmeinek gondját, szabályt, szervezetet dolgozna ki a kezelésükre, visszaszerezné s gyarapítaná az elzárlogosított vagy elbitorlott javakat, gondoskodnék a papság megélhetéséről. Ezzel elvonná őket minden eltévelyedési alkalmától s teljesen a lelkiekkel való törődésre foghatná őket. Havonkint jelentést tenne a kongregációnak az atyák helyzetéről s javasolhatná a meg nem felelő lekipászoroknak Rómába való visszahívását és másokkal való kieserélését.

A kérdés személyi részét is felveti. „Erre az állásra itt Moldvában nincs alkalmas személy, mivel a katolikusok vagy szegénysorsú, vagy legnagyobb részt földművelő emberek.“ Erdélyből ketten jöhetnek számba: *Apor gróf és Mikes gróf*. Nyilvánvaló, hogy itt Apor Istvánról és Mikes Mihályról van szó. Apor azonban nem nagyon kedvelt ember Moldvában, ahol adóügyek miatt sokan neheztelnek rá. A fejedelemmel s az ország nagyjaival sinces valami jóban, élénk részt vett „hazája kormányának politikai ügyeiben s (amennyire ismerem) el se vállalná ezt a terhet“. Mikes ellenben az említett szempontokból is kitűnően megfelelné. Nemes, jószívű; nagy tekintélyben áll a moldvai vajda és főurak előtt, sokat érintkezik Moldvával, ahol szeretik s bőkezűségét emlegetik. Bizonyára vállalná is ezt a tisztséget, ha (a címzett útján) a pápa nevében felszólítanák s ha a császári felséget is felvilágosítanák, hogy ő is buzdítsa a maga részéről.

Eddig szól a jelentés. A történelemből tudjuk a többbit s mélységes sajnálattal állapíthatjuk meg, hogy ez a vallási és nemzeti szempontból szép, életrevaló s moldvai véreink életére s további sorsának alakulására oly végtelenül üdvös lehetőségeket nyújtó terv csak terv maradt... *Azonban az okmány szavai és szövege mögött egy nagyon tanulságos megállapítás rejlik: Az Erdélyi Római Kath. Státus történelmi szerepének és életrevalóságának ünnepélyes hangsúlyozása.* Mert az erdélyi múlt, az erdélyi katolicizmus történetének ismerője előtt bizonyításra sem szorul, hogy ennek a sajátosan erdélyi intézménynek, szervesen fejlődött történelmi alakulatnak a példája lebegett a moldvai katolicizmus sorsán töprengő ismeretlen szerző előtt. Mert hogy az erdélyi viszonyokat csakugyan személyes tapasztalatból jól ismerte, az kitűnik pld. az Aporról adott jellemzéséből is, amely apró részletekig megegyezik a róla szóló okléveles adatainkkal. A tekintélyes főurak, a világi elem szervezkedése és a más vallású fejedelmi udvar előtt való tekintélye áldásosan védte meg és fejlesztette a kath. vallás intézményeit a fejedelmi Erdélyben. Hasonló intézményt akart tehát létesíteni Moldvában is. Az Erdélyi Róm. Kath. Státus világi elnökének megfelelő főgondnoki állás lett volna az első lépés.

Dr. Bitay Árpád.

A csángó név első értelmezője

A moldvai magyarság c. tanulmányom megírásakor még nem ismertem Teleki Domokos gróf művét: Reisen durch Ungarn, übersetzt durch L. v. Németh. Pest, 1805. Mikor a múlt év nyarán véletlenül kezembe került ez a nagyon érdekes könyv, csodálkozva láttam, hogy a 100. lapján már ott van a csángó névnek az a ma egyedül helyesnek tartott értelmezése, amelyet a magyar nyelvtudomány — annyi laikus próbálkozása után — a XX. sz. első éveiben adott: „...Tsangó (das heisst Herumziehende) weil sie ihre Wohnungen schon mehrmals verändert haben.“*

Mindez persze mit sem von le a XX. századbeli értelmező érdeméből, mivel Teleki Domokos művét ő sem ismerte; csupán egy érdekes bizonyosság amellett, hogy a rendkívül differenciálódott tudományos munkának — emberi voltunk gyarlósága miatt — néha hosszas fáradsággal kell kitermelni olyan eredményeket és megoldásokat, amelyekre már egy-egy előd is eljutott.

Dr. Bitay Árpád.

Még egy bizonyíték a Supplex Libellus kifejezés igazi értelme mellett

Az EISz 1926. évf.-ban (186—187 l.) mutattam volt ki, hogy nem a magyarság nevezte el gúnyolódásból *Supplex Libellus*-nak az erdélyi románságnak azt a nagy emlékiratát, amellyel az 1791-iki erdélyi országgyűléshez fordult, hanem ez a kifejezés az erdélyi stílus curialis és jogi terminológia elfogadott, általánosan használt terminus technicus volt. Hisz, többek közt 1591-ben így nevezték a

* E. I. Sz. 1926. 2. sz.

százok egyik nagy nemzeti ügyük védelmére kifejtett adatgyűjteményüket s ugyanezzel a címmel jelölték a XVIII. sz. derekán egy másik, hasonló tárgyú emlékiratukat is, amellyel Mária Teréziához fordultak.

Az alább közlendő újabb adat még jobban kiszélesíti ennek a kifejezésnek előfordulási területét és kereteit, amennyiben hebizonyosodik, hogy Északon, Dániában is, épen olyan otthonos volt, mint Erdélyben.

A D. A. Sturdza tiszteletére kiadott román emlékkönyv (*Prinos lui D. A. Sturdza*, București 1903) 296—299 lapjain Iorga 1591-ből, tehát épen az erdélyi százok első Supplex Libellusának az évéből közli egy Dániába vetődött kalandor havasalföldi trónkövetelőnek, — akik 1600 táján valósággal elárastották az európai udvarokat, ahol hangzatos címekkel (pld. ja^omiczai őgróf, stb.) igyekeztek maguk iránt bizalmat kelteni (I. Iorga Pretendenți români...“ c. tanulmányát a Román Akadémia értekezései közt.) — a dán királyi tanácsosokhoz és a királyi helytartótanácsához írott (helyesebben íratott) 2 latinnyelvű kérését, amelyben támogatást, a mindennapi élet fentartásához szükséges kegyes adományokat kér. Nos, ebben a dán jogi szakműveltségű, az ottani stilus curialist ismerő emberektől megfogalmazott és megírott kérésben többször is előfordul a *Supplex Libellus* kifejezés, amellyel épen a szóban forgó kérést jelölik és értik.

Mindez tehát világosan mutatja, hogy a kifejezés éretlméről 1926-ban felhozott érveim helyesek. Az akkor kifejtettek most csak annyiban bővülnek, hogy ez a kifejezés nemcsak Erdélyben volt bevett és szokásos, hanem Dániában is, tehát valószínűleg az egész latinos műveltségű Európában.

Dr. Bitay Árpád.

Magyarizmusok egy 1701-ből való román levélben

A fentebb említett „Prinos lui D. A. Sturdza“ (București 1903) c. emlékkönyvben, amelyet a román tudósvilág adott ki D. A. Sturdza 70-ik születésnapja alkalmából, *Al. Lepădatu* egy 1701-ből kelt román levelet közöl „Pater Ianoș“ c. tanulmánya keretében.

„Pater Ianoș“ gazdag g. kel. kereskedő volt, Brassóban 1700 táján, amikor az erdélyi g. kel. románság egy része, a Habsburgok ösztönzésére s a magyar jezsuiták buzgólkodására, elfogadta a Rómával való vallási uniót s g. kath. lett. Ezt a nagy történelmi lépést a románság tulnyomó g. kel. többsége fájjalja, mivel ezzel, szerinte, legalább is a vallási és szellemi élet síkján, megbomlott a románság egysége. Azt azonban egyhangúlag elismerik, hogy művelődéstörténetileg nagyon hasznos következményekkel járt az egész románságra nézve, hiszen az unio kimondása után külföldi egyetemeken, főleg Rómában tanult g. kath. papság, az n. n. latinos iskola dolgozta ki a románság teljes művelődési, nyelvtörténeti, történelmi stb. aspirációs programját.

„Pater Ianoș“ 1701. III. 13-án Gyulafehérvárról (szlávok románsággal: Belgrad, Bălgrad) írott levélben figyelmezteti az akkor Bécsben időző s az unio-ügyét rendező Athanasius püspököt, hogy ő, mint híhű g. keleti, sokakkal együtt ellene van a Rómával való uniónak s kéri, hogy őket is tájékoztassa mindenről.

Ez a levél sok érdekes magyarizmust tükröz vissza. Általában mondhatjuk, úgy hangzik, mintha magyarból fordították volna románra, pontosan követve a magyar nyelv fordulatait s a magyar szavak és fordulatok mintájára használva — többször nagyon is szokatlan románsággal — a román szavakat. Szóval olyanformán hangzik a „Pater Ianoș“ román levele, mint pld. Brodarich latin kronikája. Magyarul is kell tudni hozzá, hogy az ember megérthesse. Ezért van aztán, hogy a közlő (*Al. Lepădatu*) meg-megjegyzí zárjelben: sic. Ezeket pedig rögtön értelmezhetjük, ha a magyar nyelvvel hasonlítjuk össze.

„Nu te întări cu să inii slavă lumească“ (308. l.) Ne erőlködjél (iparkodjál) azon, hogy világi dicsőséget végy. Az „a se întări“ ige teljesen szokatlan ebben

az értelemben. „A se sili, strădui“ stb. használatos helyette. Az „a se întări“ u. n. „décalque“ (utáztat) a magyar *erőlködni* után. Különbösen az „a întări“ ige (a *tare-erős* melléknévből) ezt jelenti: erősíteni, megerősíteni.

Află-ne aici des. (308. l.) Találj meg bennünket itt gyakran. A néhol még most is hallható: vlkit levéllel megtalálni.

Macar de-i va făcălui împăratul... (u. o.) Mégha körül is fogja *circălni* (megkörnyékezi) a császár őket (t. i. a g. kel. román nemességet). A latin-magyar *circălni*.

Az „artrăle credinței“ (307 l. hitcikkelyek) kifejezés lehet a kor latinos-magyaros vonású terméke is, de valószínűbb, hogy a g. kel. egyházi terminológia görögös virága. Az „artrăle“ u. i. nem más, mint az *articulus*-nak megfelelő görög *ἄρθρον* romános többese.

De érdekes kérdés maga a „Pater Ianoș“ név is. A név második része a magyar „János“ minden hangtani változás nélkül. Romános hangtani változással ha nem is: Iân —, legalább Ianoș v. Ianăș (Ianeș) alakot várnánk. Az első rész, a „Pater“ pedig a macedo-román és görög eredetű erdélyi kereskedők u. n. „kompánia“ szervezetével függhet össze. A szebeni, brassói, belényesi, miskolczi, kecskeméti, pesti, bécsi, keletporoszországi ilyen kereskedő-kompániák életét közelebbről is ismerjük. A XVI—XVII. sz.-ban az erdélyi fejedelmek többször megerősítették az erdélyiek szervezeti szabályzatait. (A törökök elől Miskolcra menekült macedo-román kereskedő családból származott Șaguna András). Az erdélyi „kompániák“ gazdag családjai idővel teljesen beolvadtak a románságba. Ebből a talajból nőtt ki „Pater Ianoș“ is, aki épen levelének a tanuskodása szerint, magyarul is jól tudott. Sőt a magyar nyelvnek még nagyobb jelentősége is lehetett a „Pater Ianoș“ családja körében. A fenti levele u. i. vejenek a pecsétjével ellátva olvasható a Román Akadémia kéziratai közt (Lepădatu i. h., p. 305, 3. j.). Ez a pecsétnyomó pedig a következő felírást viselte: *Dindăr Dănes*. Teljesen magyar topikával, hangtani és helyesírási külsővel. Pedig Dindăr Dănes a havasalföldi vajda, Brâncoveanu (1688—1714) egyik titkára volt. Nyilván azért, mivel több nyelvet tudott. Apósával együtt ő is erőlyesen harcolt a Rómával való vallási unio ellen. Brâncoveanu vajda pedig még az angol diplomácia segítségét is kikérte erre a célra.

Dindăr Dănes apósával egy népi rétegből származhatott. Az ő keresztnéve is teljesen magyar, mint az apósáé. A Dindăr nevet pedig balkáni, török eredetűnek tartom. Din „moh. Religion“, dintar „Mohammedaner“ (G. Weigand, *Balkan-Archiv*. I, Leipzig 1925, p. 242).

A Balkánról származott kereskedő-családban érthető volna ez a név, ami a magyar Török, Böszörmény(i) stb. neveknek felelne meg.

A Pater Ianoș és Dindăr Dănes neve, a Pater Ianos levele és a Dindăr Dănes pecsétnyomója arra hívják fel a figyelmünket, hogy a magyar nyelvnek tanulságos szerepe volt az u. n. erdélyi görög kereskedő kompániák életében.

Dr. Bitay Árpád.

Hol keressük a Balassi Menyhárt áruktatásáról írt Comoedia szerzőjét?

A *Magyar Nyelv* 1927. évi 9—10. fűzetében (541—547 l.) Farkas Gyula *Balassi Menyhárt áruktatásának szerzője* c. cikkében a szerzőség vitaanyagának rövid ismertetése után arra az eredményre jut, hogy „azonos nyelvjárás, egybevágó életkörülmények, jellegzetes írói fejlődés és egyéniség mind amellettszólnak, hogy a Comedia szerzője *Bornemissza Péter*“. Ugyanezt a véleményt vallja *Balassi Menyhárt áruktatásának szerzője* című cikkében (*Magyar Nyelv* 1928 évf. 3—4. és 5—6. sz.) Vitéz Házi Jenő is, aki alapos történeti kutatások alapján szintén Bornemissza Pétert gondolja szerzőnek, mert — mint Horváth János megállapította — a Comédia szerzőjének Balassi legbensőbb környezetéből kellett ki-

kerülnie, aki közelről szemlélte minden gonoszságát, „hozzátartozásának kárát látta és Comédiájában utólag személyes bosszúból akarta kipellengérezni“.

Anélkül, hogy a „hipotézisekben oly gazdag magyar irodalomtörténetírást egy újabbal“ akarnám terhelni, a Comedia szerzőjét nem Bornemissza Péterben keresem. Ténynek fogadva el Toldy Ferenc (Magyar költők élete, I. 62) Ő Sziányei József (Magyar írók élete és művei, I. 1232) egykorú történeti forrásműre nem utaló azon adatát, hogy Bornemissza Péter 1565-ben Balassi Menyhárt udvarában tartózkodott, bár ez az ungvári időzés nem volt hosszabb idejű (Dézsi Lajos: Jegyzetek a R. M. Költők Tára VII. kötetéhez, 395 l.), mindenestre értesülhetett Balassi legbensőbb embereitől úruk cselekedeteinek legapróbb részleteiről. Ez alapon igen tetszetős a Bornemissza Péter szerzőségének feltevése. Aki azonban figyelmesen elolvassa a Komédiát, feltétlenül arra a meggyőződésre jut, hogy a Komédia szerzőjének oly embernek kellett lennie, aki nem másnak elbeszéléséből ismerte, de közelről látta minden gonoszságát, látta hosszú időn át és állandóan, aki ismerte nemesak Balassi, de családjá többi tagjainak életét, aki alaposan tájékozott nemesak erdélyi, de magyarországi dolgokban is, aki magyarországi második választott János királynak volt a híve, akit érzékenyen s fájdalommal érinthetett Balassi árultatása, aki irodalmilag tanult, olvasott ember volt, mit a Paulus Joviusra való célzás sejtet, akinek „jó tollforgató embernek is kellett lennie“. Bornemissza Pétert, akinek egész élete s írói működése úgyszólván csak vallási téren mozog, Balassi Menyhárt árultatása nem érinthette annyira, hogy „Balassit s egész fajzatát“ pellengérré állítsa s halomlás, rövid ideig tartó adatgyűjtés alapján, ily hű jellemzést róla nem adhatott. Ily éles maró gúnyval csak az írhatott, aki „hozzátartozásának kárát látta“.

Hosszú volna felsorolni a Komédia adatainak a történettel való pozitív egyezését, de Balassi, Bebek s a Kendiek összeesküvése, a „hitlevél adása“, Izabellának étető méreggel való megölési terve, Balassi Menyhárt árulása, az összeesküvők legyilkolása, Balassi lelkiismeretfurdalása, félelme János Zsigmondtól s az erdélyi udvartól, a moldvai kaland, a tokaji szürettrablás, feleségének, gyermekeinek elvesztése, kiszabadításuk ügyében tett lépései, Zay Ferencel való kapcsolata, a székelyek galád eserbenhagyása, Balassi gonoszságainak, árulásainak felsorolása, Ferdinánd s a török császár közti békepontjainak, az árulás folytán megnyert váraknak s jövedelmüknek pontos ismerete, a várak feletti alkudozások élénk leírása, — általában véve a darabban lépten-nyomon felbukkanó történeti vonatkozású dolgok mind arra mutatnak, hogy olyan ember írhatta, aki alaposan tájékozott volt mindenről s mintegy az események középpontjában állva, mély perspektívát tekintett át kora állapotain.

Ily epébe mártott tollal csak olyan ember írhatott, aki lelkes, odaadó híve volt János Zsigmondnak. Balassi árultatásának idejéből (1562. I. 13. L. Tört. Tár 1880. 688. l.) maradt fenn egy levél, melynek minden sorát nemes harag tüzei Balassi árulása miatt: „Elfelejtkezvén az ő felségéhez való kötelékről, kapitánya, főszolgája lévén 3 jeles erősségével, Zatmárral — ágyúival, porával, golyóbiszával, minden hadakozó szerszámával rettenetes iszonyú gonosz cselekedettel ő felsége mellől elállott s Ferdinánd szolgája lőtt, hiveit szünetlen neki esküdteti, szolgálát kergeti, jövedelmét, pénzt, Cementit ezüstivel, aranyával magának foglalt, kiért még a gyermek is Erdélyben rettenetes áruló névvel illeti, az hatalmas Uristen, ki minden gonoszt természet szerint gyűlöl, sanyarúképen megbünteti, úgy, hogy hiszem az Uristent, hogy a magyar nemzet között örök emlékezet lésson, jóllehet szánya az Uristen, az szegény községnek, nyomorult hazának nem kicsiny romlásával leszen, kinek az ő telhetetlen gonoszsága adott okot s békétlen erkölése, kiről sokszor az előtt akarván esendességben tartani az ő felsége hiveit, szoltam neki, kértem, szorgalommal, szeretettel, hogy határában tartsa magát, ne adjon hazánk romlásának okot, kit im most teljességgel hátravetvén veszedelmes háborút mozdított, kit az Uristen az ő szent tanácsával vesze-

delmére fordítson.“

Ilyen keserű haraggal telített lelkiállapota lehetett annak is, aki a *Comediat* írta. Leghűbb jellemzése Balassinak ez a levél, mely fényesen igazolja, minő hatást váltott ki árulása az erdélyi udvarban. Írója *Csáky Mihály* kancellár, kiskora óta Izabella, majd János Zsigmond hive, aki állandóan Erdélyben élt, nagy ész, mély belátású államférfiú, nemzetét s intézményeit ismerő, kormányzásra termett böles udvari ember. (Jakab Elek: *Kolozsvár története*, II. 193 l.) Fiatalabb éveiben nagyváradi kanonok volt, majd a papságot odahagyva, János Zsigmond udvarának lett cancellárja. Igen kedvezően írnak róla az egykoriak mind, de különösen a történetíró Verancsics Antal, kinek egyébként nagybátyja volt. Verancsics kezdetben Izabella pártján állt, de 1549-ben áttért Ferdinánd hűségére, azonban Csákyval állandó összeköttetést tartott fenn s különösen értesítették egymást az eseményekről. A *Comédia Paulus Joviusra* * való célzása is megmagyarázható Csákyval kapcsolatban. Paulus Jovius történeti művét Csáky Verancsics révén ismerhette, aki 1548 május 22-én Velencéből ír Joviusnak s megemlíti, hogy az elmúlt évben (1547) olvasta *Hist. libri XXVIII.* című könyvét, de mivel a magyarokra vonatkozólag sok hibás adatot talált, helyreigazítja azokat, így többek közt a *Comedia*ban említett Balassi Menyhárt-féle összekülvést (*Magyar Tört. Eml. II. o. II. k. 178 l.*). Jól ismerhette a Balassi-család többi tagjának viselt dolgát is, mert 1557-ben vagy 1558-ban rokonságba jutott Balassival, amennyiben Csáky Mihály testvére, István, felesége enyingi Török Kata volt, míg enyingi Török János ez évben vette feleségül Balassi leányát, Borát, miután nejét, Kendi Annát, lefejeztette. Csáky Mihály egyik rokona, Csáky Pál pedig 1562-ben Ferdinánd vezéreinek, Zay Ferencnek s Balassi Menyhártnek fogságába esett s így a Csáky-családnak ezért is volt oka gyűlölni Balassi Menyhártet.

Az a feltevés, hogy a *Comedia* szerzője unitárius hitű volt, szintén kapcsolatba hozható Csákyval, aki élete végén hajlott a „Socius tanításához“ s unitárius lett.

A felhozottak alapján nem akarom állítani, hogy a *Comédia* szerzője Csáky Mihály volt, csak azt, hogy olyan férfiú írhatta, aki az erdélyi udvarban, a politikai világ zajosan változatos légkörében élt, aki személyesen, huzamos időn át ismerte Balassit s élete legintimebb részeit, előkelő politikai szerepet töltött be s talán unitárius hitű művelt, tanult fő volt. Már *Bodnár Zsigmond* is annak a gyanújának adott kifejezést, hogy írója „valószínűleg magasabb állású volt“ (*Magyar irod. tört. I. 471. l.*) Az erdélyi udvarban kereste a szerző *Böszörményi Sándor* is a Balassi Komédiáról c. értekezésében (Bpest 1909) s Komjáti Békés Gáspárt tette meg annak. Belső, tárgyi bizonyítékai ugyan neki sincsenek, mint nem azok az általam felsoroltak sem. Véleményem szerint olyan irányban kellene kiterjeszteni a kutatást, nem lehetett-e szerzője az a — talán Csáky Mihályhoz, esetleg Balassihoz közelálló, az erdélyi udvarban élő — *Szotyori Gáspár*, akit Zsombori László XVIII. sz. költő, családi hagyomány alapján, a Balassi *Comédia* szerzőjének tart. (V. ö. Dézsi: *Jegyzetek a R. M. K. T. VII. K. 412 l.*) Sajnos, e téren végzett kutatásom (1916) eddig eredménytelen volt s Kemény József grófnak és Mike Sándornak az Erdélyi Múzeum kolozsvári levéltárában fellelhető értékes genealogiai táblázatai sem tudnak ez időben (1540—1569) szereplő *Szotyori*król. Hiszem azonban, hogy az ilyen irányban meginduló módszeres kutatás eredményre vezet. Felhívom tehát figyelmüket az *erdélyi kutatóknak*, hogy az ottani levéltárakban rejlő gazdag, kiaknáztatlan anyagot átvizsgálva, szerencsés kézzel adjanak nevet annak a *Névtelen*-nek, aki e kiváló művet írta.

Csáky Mihály idézett levelével kapcsolatban szükségesnek tartom még annak megemlítését, hogy a *Comédia*ban szereplő *Kasza Mátyás* is valóban létező alak volt s talán azonos a Csáky Mihály levelének elején említett *Kasza Mátyás*-sal.

Ujvári Gyula.

* Valkai András verses krónikáiról 1573-ban megjelent *Chronica*-ját, mely Joviusra hivatkozik, Csáky Mihálynak ajánlotta (Szabó K.: *RMK. I. 48 l.*).